

AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYELİK SÜRECİNİN TÜRKİYE’NİN SOSYO-KÜLTÜREL, DİLSEL YAPISINA ETKİSİ

Doç. Dr. Muammer Tuna
Muğla Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Muğla
muammert@hotmail.com

ÖZET

Avrupa Birliğine üyelik sürecinin en tartışmalı alanlarından birisi, bu sürecin Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısı üzerindeki etkisi olacaktır. Avrupa Birliği, üyelik sürecinde ve üyelikten sonra ülkelerin sosyo-kültürel yapılarına doğrudan etkide bulunmamakla birlikte, oluşturmaya çalıştığı Avrupalılık idealleri ya da standartları ile ülkelerin sosyo-kültürel yapılarını dolaylı olarak büyük ölçüde etkilemektedir. Bu etkiler doğrudan kültürel alana ilişkin olarak, günlük hayatımızdaki yiyip içme biçimlerimizden, inanç ve ibadet biçimlerimize; kişiler ve kurumlar arası ilişki biçimlerinden, aile ilişkilerimize; giyim kuşam standartlarımızdan parlamento içi ilişkilere kadar çok geniş bir yelpazede bir çok alanı kapsamaktadır.

Bu bildiri de Avrupa Birliğine üyelik sürecinde sosyo-kültürel yapımızda temel olarak nelerin değişeceğine ana başlıklar halinde değinilmeye çalışılacaktır. Değinilecek konular arasında Avrupa Birliğine üyelik sürecinde sosyo-kültürel yapımız açısından tehdit oluşturabilecek alanlar ve bu tehdit alanlarının savuşturulması için olası yollar da tartışılmaya çalışılacaktır. Muhtemel tehdit alanları olarak, özellikle konuşma ve yazma dilinin Avrupa Birliğinde egemen olan dilin/dillerin daha fazla hegemonyası altına girmesi, etnik ve dinsel azınlıkların dinsel, dilsel ve kültürel haklarının tanınması bağlamında ortaya çıkabilecek olan ulusal bütünlüğe karşı olası tehdit unsurları da bu makalede tartışılacak konular arasında olacaktır. Bu bağlamda bu makalede aslen, münhasıran Avrupa Birliğine üyelik sürecinin iyi ya da kötü olarak değerlendirilmesinin ötesinde, uyum ve üyelik sürecinde ortaya çıkabilecek olan olası sosyo-kültürel sorunlar ve bu sorunların savuşturmaya ya da bertaraf etmeye yönelik bazı yönelimler ele alınmaya çalışılacaktır.

1. GİRİŞ

Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye’de bir çok alanda ortaya çıkacak değişiklikler öngörülmektedir. Doğal olarak beklenen bu değişikliklerin sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik boyutları vardır. Ancak tüm bu değişikliklerin boyutları daha derinmesine incelendiğinde söz konusu değişimlerin genel olarak sosyo-kültürel değişimler olarak özetlemek ya da ifade etmek olasıdır. Çünkü aslen tüm bu değişiklikler derinlemesine olarak Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısını etkileyecektir. Söz konusu değişimleri olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmenin ötesinde, söz konusu değişimlerin derinliği dikkat çekmektedir. Bu anlamıyla Avrupa Birliğine üyelik süreciyle birlikte ortaya çıkacak olan değişimler sosyo-kültürel yapı açısından ve bunun ötesinde toplumsal varoluş açısından çok önemli fırsatlar ve olanaklar yaratmasının yanı sıra çok ciddi riskler ve tehlikeler de içerebilecektir. Bu makalenin konusunu Avrupa Birliğine üyelik sürecinde ortaya çıkacak olan değişimlerin yaratacağı olanakların ve bunun yanı sıra toplumsal riskler ve tehditlerin irdelemesi ve ayrıca bu tehditlere karşı olası önerilerin sosyo-kültürel bir perspektiften tartışılması oluşturacaktır.

2. AVRUPA BİRLİĞİ NEDİR, KURULUŞ GEREKÇESİ NEDİR?

Avrupa Birliği düşüncesinin geçmişi önceki yüzyıllara dayanmakla birlikte, aslen bu düşünce II. Dünya Savaşı sonunda hayatiyet kazanmaya başlamıştır denilebilir (Smith, 2005: 132). Bu bağlamda bugün Avrupa Birliği adını alan oluşum ilkin 1950’li yıllarda ekonomik temelli ve az sayıda üye ile kömür ve çelik birliği olarak ortaya çıkmış, daha sonra üye sayıları artarak birlik yapısı kuvvetlenmiş, birliğe söz konusu olan ekonomik işbirliği alanları genişlemiştir (Milward, 2005:8). Bu bağlamda birliğin adı önce Avrupa Ekonomik Topluluğu olmuş daha sonra birliğin, işbirliği çerçevesi sadece ekonomik konularla sınırlı kalmayarak sosyal, siyasal, kültürel ve bilimsel alanlara da genişlemiş ve birliğin adı Avrupa Topluluğuna dönüşmüştür (Sarp, 2004). En son olarak da birlik bir yandan üye sayısını arttırırken, bir yandan da iş birliğinin çerçevesini ekonomik, siyasal, toplumsal kültürel, bilimsel alanların yanı sıra günlük yaşam alanlarına kadar genişletmiştir. Bu bağlamda birlik ortak para birimine geçmiş, ortak merkez bankası kumuş, siyasal sınırları ortadan kaldırmış, ortak siyasal sembolleri benimsemiş ve böylelikle adeta federatif bir yapıya bürünerek ve üyeleri arasında tam bir işbirliğini benimseyerek “Avrupa Birliği” adını almıştır. Avrupa Birliği bugün 25 üyeli dev bir ekonomik güç haline gelmiş olmakla birlikte, üyeleri arasında özellikle dış politika alanında siyasi bir işbirliği sağlayamamış olduğundan ve büyük ölçüde ABD’nin

kontrolünde olan NATO'nun dışında ciddi bir askeri varlığı olmamasından dolayı adeta siyasi bir cüce görünümündedir.

Dolayısıyla Avrupa Birliğinin uluslar arası ilişkilerde ABD'den bağımsız, kendi çıkarlarına uygun ve özgün bir politika oluşturması ve uygulaması yukarıda sayılan nedenlerle içinde bulunduğumuz zaman süreci içinde mümkün görünmemektedir.

Avrupa Birliğinin kuruluş gerekçesi farklı bağlamlarda açıklanabilir. Ancak birliğin kuruluş gerekçesinin en uygun açıklaması, birliği oluşturan ülkelerin ABD, Rusya, Japonya ve hatta son zamanlarda Çin ve Hindistan ile küresel düzeyde kendi başlarına rekabet edebilmelerinin mümkün olmamasıdır. Bundan dolayı Avrupa ülkelerinin yukarıda belirtilen bağlamda, ABD'den bağımsız bir şekilde var olabilmesi ve ABD başta olmak üzere Rusya, Japonya, Çin ve Hindistan ile küresel düzeyde rekabet edebilmesi bir birlik olmalarına bağlıdır (Sarp, 2004:1). Ancak küresel rekabet o kadar kızışmıştır ki Avrupa Birliğinin birlik halinde bile diğer küresel aktörlerle rekabet edebilmesi oldukça güçleşmiştir. İşte Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyeliği de tam da bu noktada ve yukarıda sayılan gerekçe ile adeta kaçınılmaz olarak gündeme gelmektedir. Avrupa Birliği küresel düzeyde etkili bir aktör olabilmek, var olabilmek ve hatta ayakta kalabilmek için Türkiye'nin üyeliğine gereksinim duymaktadır.

Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul etmesinin ya da etmemesinin bir çok gerekçeleri sayılabilir ve bu gerekçeler farklı bağlamlarda değerlendirilebilir. Aslen bu makalenin konusu bu gerekçeleri tartışmak değildir. Ancak burada Avrupa Birliğinin Türkiye'yi üyeliğe niçin kabul etmek zorunda olduğuna kısaca değinilecek ve daha sonra Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik süreci ele alınacaktır.

3. TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYELİK SÜRECİ

Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine Avrupa içinden ve Avrupa dışından değişik gerekçelerle çok sayıda karşıt var gibi görünse de birliğin varlığını sürdürebilmek için Türkiye'nin üyeliğine gereksinim duyduğuna yukarıda değinilmişti. Bunun en önemli nedenlerinin Türkiye'nin sahip olduğu genç ve dinamik nüfus yapısı ve gene bununla ilgili olarak Türkiye'nin sahip olduğu buna karşın Avrupa'nın sahip olmadığı askeri güçtür. Her şeyden önce, paradoksal biçimde bugün Türkiye'nin genç nüfusunun birliğe üyeliğin önünde önemli bir engel olarak görülmesine karşın; yakın gelecekte, Avrupa Birliği böyle genç ve dinamik bir nüfus yapısına gereksinim duyacaktır. Bu gereksinimin nedeni iki boyutludur. Bir yandan üretim boyutunda, Avrupa Birliğini oluşturan ülkelerin toplumları hızla yaşlanmaktadır ve bunun sonucunda yakın gelecekte önemli bir iş gücü açığı ortaya çıkacaktır

ve iş gücü açığının karşılanmasında Türkiye'nin genç ve dinamik nüfusuna gereksinim duyulacaktır. Diğer yandan tüketim boyutunda ise Avrupa Birliği'nin hızla yaşlanan nüfusu tüketim açısından önemli ölçüde doyum noktasına gelmiş olacağından, Türkiye genç ve dinamik nüfus yapısından dolayı Avrupa Birliği için önemli bir gelişen pazar durumundadır. Zaten şimdiden Türkiye'nin dış ticaretinin % 60'dan fazlası Avrupa Birliği ile dir.

Avrupa Birliğinin küresel ölçekte bir ekonomik dev olmasına rağmen, siyasi etkinlik açısından bir cüce görünümünde olduğuna daha önce değinilmişti. Bunun en önemli nedeni ise Avrupa Birliğinin NATO'dan bağımsız bir askeri gücünün olmaması olarak belirlenebilir. NATO da büyük ölçüde ABD'nin kontrolünde olduğundan, Avrupa Birliğinin küresel düzeyde ekonomik alanda olduğu kadar siyasi alanda da etkili olabilmesinin tek yolu etkili bir askeri güç oluşturmada yatmaktadır. Avrupa Birliğinin şu anda etkili bir askeri gücü yoktur, buna karşın Türkiye'nin önemli ve etkili bir askeri gücü vardır ve Avrupa Birliğinin bu güce gereksinimi vardır. Türkiye'nin Avrupa Birliğinin önünde engel olarak görülen faktörler bir yana Türkiye'nin sahip olduğu genç ve dinamik nüfus yapısından dolayı ve askeri gücünden dolayı Avrupa Birliği Türkiye'nin üyeliğine gereksinim duymaktadır.

Yukarıda Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecinde belirli olabilecek temel faktörler sayıldı. Bununla birlikte sayılan faktörlerin Türkiye'nin çıkarına olup olmayacağı ayrı bir tartışmanın konusudur, burada söz konusu faktörlere sadece Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecinde belirleyici olmaları açısından değinilmiştir.

Yukarıda genel çerçevesi çizilmeye çalışılan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik perspektifinde çok sancılı süreçlerden geçilerek ulaşılan en son aşama bilindiği gibi, Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin başlaması aşamasıdır. Bu aşama da önceki aşamalar gibi son derece sancılı geçmekte ve kısa vadeli olarak bir çok siyasi oyun içinde oyun oynanarak Türkiye'nin üyelik süreci birlik içindeki ve dışındaki bazı odaklar tarafından geciktirilmeye çalışılmaktadır. Ancak bununla birlikte aslen tartışılması gereken sorun üyelik müzakerelerinde ortaya çıkacak sorunlardan çok, üyelik sürecinde Türkiye'nin zorunlu olarak geçireceği toplumsal ve kültürel değişim sürecidir. Kopenhag ve Maastricht kriterleri olarak ifade edilen, tek tek ayrıntılı olarak tanımlanan ve yüz binlerce sayfa tutan yasal, yönetsel ve kurumsal düzenlemeyi içeren söz konusu değişim süreci aslen Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısında oldukça köklü sayılabilecek değişimleri ifade etmektedir. Bu incelemenin bundan sonraki bölümünde Avrupa Birliğine üyelik sürecinde ortaya çıkacak olan değişimlerin etkilerine genel olarak değinilecek ve ağırlıklı olarak değişimin ortaya koyacağı sosyo-kültürel, dilsel etkileri üzerinde ağırlıklı olarak durulacak ve bu etkilere karşı nasıl bir strateji izlenmesi gerektiğine kısaca değinilecektir.

4. AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYELİK SÜRECİNİN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ

Avrupa Birliğine üyelik sürecinin ortaya koyacağı değişimlerin ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasal, çevresel ve hatta dinsel boyutları olmakla birlikte bu değişimlerin en genel anlamda toplumsal yaşam biçiminde ve zihniyet yapısında bir değişim demek olduğu açıktır. Başka bir ifade Avrupa Birliği süreci iki yüz yıldan fazla bir zamandan beri süregelen batılılaşma modernleşme sürecinin belki de en önemli ve son aşaması olarak kabul edilebilir (Aydoğan, 2002).

Avrupa Birliğine üyelik sürecinde Türkiye’de ortaya çıkacak toplumsal ve kültürel değişimin hem çok önemli fırsatlar kapısı oluşturması hem de sosyo-kültürel kimliğin ve varoluşun sürdürülmesi açısından çok ciddi bir tehdit oluşturması olasılığı işte tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Öncelikle Avrupa Birliğine üyelik sürecinin yaratacağı fırsatları değerlendirmek gerekirse şöyle bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliğine üyelik süreci ile birlikte Türkiye, 400-450 milyon nüfusa sahip bir ekonomik birliğin/pazarın üyesi olacak ve bu bağlamda birçok ekonomik olanağa kavuşabilecektir. Bu bağlamda Türkiye’nin ekonomisi küresel düzeyde rekabete açık olarak büyüyecek ve bu büyümeden dolayı toplumsal refahta bir artış meydana gelebilecektir.

Avrupa Birliğine üyelik sürecinin yaratacağı ekonomik olanaklar konusundan çok farklı argümanlar geliştirilebilir. Hatta üyeliğin ekonomik olanaklar yaratmaktan çok Türkiye ekonomisinde yıkıcı etkiler yaratacağı öne sürülebilir. Üyelik sürecinin özellikle tarım alanında olumsuz etkiler yaratacağı hatta bu etkilerin şu anda görülmekte olduğu açıktır. Ancak bununla birlikte, daha müzakere sürecinin başında, üyelik sürecinin ülke ekonomisi üzerinde birçok olumlu etki yarattığı, hangi nedenle olursa olsun yabancı yatırımların arttığı ve ekonomik büyümenin hızlandığı da yadsınamaz bir gerçek olarak kabul edilmek durumundadır. Özetle üyelik sürecinde Türkiye ekonomik anlamda bir çok uyum sorunu yaşayacaktır. Özellikle tarımsal yapıların değişmesi, tarımda çalışan nüfusun tarımı terk etmesi, ancak alternatif sektörlerin ve istihdam alanların tam olarak oluşturulamamış olmasına bağlı olarak ciddi bir göç ve istihdam sorunları yaşanacaktır. Ancak bununla birlikte, genel olarak Avrupa Birliğine üyelik sürecinin ekonomik olarak olumlu etkiler yaratacağı varsayılabilir.

Avrupa Birliğine üyelik sürecinin ekonomik etkiler dışında toplumsal, siyasal, çevresel ve kültürel alanlarda da etkileri olacaktır. Bu bağlamda, bu makalede Avrupa Birliğine üyelik sürecinde ortaya çıkacak değişimlerin ekonomik etkilerinin yanı sıra siyasal, çevresel boyutlarına kısaca değinilmekle birlikte aslen, değişimin sosyo-kültürel boyutunda özellikle dinsel alanda ortaya çıkacak olan risklere ağırlıklı olarak değinilecektir. Başka bir

deyimle, aslen bu makalenin konusu Avrupa Birliğine üyelik sürecinde çok farklı alanlarda ortaya çıkacak değişimleri analitik olarak irdelemekten çok, sosyo-kültürel alanda özellikle dilsel alanda ortaya çıkacak olumsuz etkilerin irdelenmesi oluşturmaktadır. Ancak birliğe üyelik sürecinde ortaya çıkacak ekonomik, sosyal ve çevresel etkilere de kısaca değinilmiştir.

Avrupa Birliğine üyelik sürecinde ortaya çıkacak değişimlerin siyasal alandaki etkisi ile genel olarak yönetim yapısının daha fazla demokratikleşmesine yönelik bir yasal ve kurumsal dönüşüm öngörülmektedir. Bu bağlamda söz, ifade ve düşünce özgürlüğünün daha sağlam yasal güvencelere alınarak yaygınlaşması, siyasi örgütlenmelerin önünde var olan engellerin kaldırılması, genel olarak siyasal yönetsel sistemin daha fazla demokratikleşmesine yönelik yasal güvencelerin sağlanması beklenmektedir. Bunun yanında siyasi, sosyal, dinsel ve etnik bağlamlarda azınlıkta bulunanların toplumsal yaşama daha etkin olarak katılmaları, kamusal alanda kendi sahip oldukları kimliklerini özgürce ifade edebilmeleri ve siyasi sürece daha etkin bir şekilde katılabilmelerini garanti altına alacak mekanizmaların üretilmesi hedeflenmektedir.

Çevresel bağlamda ortaya çıkacak değişimler ile özetle doğal çevrenin korunması, çevre kalitesinin yükseltilmesi ve doğal çevre ile toplumsal çevrenin sürdürülebilir bir uyumu hedeflemektedir. Çevresel hedeflerin sağlanması için öncelikle çok büyük miktarlarda yatırımların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında çevre yönetimine ilişkin köklü değişiklikler ve en önemlisi toplumsal düzeyde bir çevresel bilinçlenmenin oluşturulması beklenmektedir.

Toplumsal ve kültürel alanlarda beklenen değişimler genel olarak diğer alanlar ortaya çıkacak değişimler ile yakından ilgilidir. Bununla birlikte toplumsal alanda beklenen değişimler aslen günlük yaşantının tümünden değişimini kapsayan köklü değişikliklerdir. Toplumsal alandaki değişimler yeme içme alışkanlıklarından, ortak yaşamın başkalarıyla paylaşımına; hitap şekillerinden, giyim kuşama; devlet vatandaş ilişkilerinden, aile yapısı ve aile içi ilişkilere kadar birçok alanı kapsayan değişimlerdir.

Toplumsal ve kültürel alanda ortaya çıkacak olan değişimlerin olumlu yönleri, genel olarak daha ileri, daha modern, “daha çağdaş” ve “daha medeni” bir toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimi olarak özetlenebilir. Ancak bununla birlikte, Avrupa Birliğine üyelik süreci ile birlikte toplumsal ve kültürel yaşamın varoluşunu derinden tehdit edebilecek risklerin ortaya çıkması söz konusu olabilir. Bu risklerin kaynağında küreselleşmenin etkisi ve Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel sınırların kalkması yatmaktadır (Wallace, 2005). Küreselleşme ve Avrupa Birliğinin tek pazar haline gelmesi sürecinde, Türkiye çok yoğun bir şekilde ekonomik anlamda mal, hizmet ve sermaye

bombardımanı ile birlikte sosyo-kültürel bombardıman altında kalmaya başlamış ve üyelik süreci ilerledikçe bu bombardımanın etkisi de artacağı öngörülmüştür. Ekonomik anlamdaki bombardıman yerli sanayinin ve yerli ekonominin varlığını tehdit eder bir nitelik taşımakla birlikte; sosyo-kültürel bombardıman, toplumsal ve kültürel değerlerin dejenere olmanın da ötesinde yok olmasına yol açabilecek riskler taşımaktadır. Sosyo-kültürel anlamda ortaya çıkabilecek olan yıkımın etkileri ekonomik anlamda ortaya çıkabilecek olan etkilerden çok daha ağır ve geri döndürülemez, telafi edilemez nitelikte olabilir (Sarp, 2004:3).

Avrupa Birliğine üyelik sürecinin ve küreselleşmenin sosyo-kültürel alanda uzun süreden beri varlığını hissetmekte olduğumuz en belirgin etkisi dil alanındadır. Dil tüm insanlık tarihi boyunca etkileşim aracı ve kültürel birikimin taşınma ve yayılma aracı olmuştur. Dil ayrıca toplumların sosyo-kültürel kimliğinin de en belirgin görünümü ve sembolüdür. Bu bağlamda, günümüzde dünyada ve Avrupa Birliğinde en etkili dil İngilizce'dir. Bu anlamda İngilizce yerel dilleri ve kültürleri bu arada Türkçe'yi ve Türk kültürünü dolayısıyla Türk kimliğinin var oluşunu derinden tehdit eder durumdadır. Kaldı ki bu tehdit durumu sadece Türk kültürü ve kimliği için değil, tüm dünya ve bu arada Avrupa Birliğinde İngilizce konuşmayan ülkelerin ve toplumların sosyo-kültürel varlığı ve kimliği için de söz konusudur. Sosyo-kültürel kimliğin yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalmasının ekonomik, bilimsel, kültürel ve kitle iletişim boyutları vardır. İngilizce tüm dünyada olduğu gibi Avrupa Birliği ülkelerinde de en etkili bilim, sanat, ekonomi ve kitle iletişim dilidir. Tüm dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye, İngiliz diliyle yazılmış bilimsel (makaleler), sanatsal/kültürel (sinema, televizyon filmleri) ekonomik (marka isimleri ve sembolleri) ve sosyal (yaşam biçimi sembolleri) kültürel kodların kitle iletişim araçlarıyla ateşlenmiş bombardımanı altındadır. Bu bombardıman uçaklardan, gemilerden ya da toplardan atılan bombalardan çok daha etkilidir ve maalesef ki ateş altında kalanların bu bombardımana karşı kendilerini savunabilme ve koruyabilme olanakları çok sınırlı hatta yok gibidir. Hatta bu bombardıman altında kalanlar, ateşe koşan kelebekler gibi kendilerini bombardımanın altına atmakta çok istekli görünmektedirler. Türkiye'de ve dünyanın bir çok yerinde insanların İngilizce öğrenme, İngilizce eğitim veren okullarda okuma ve Anglo-Sakson kültürüne hayranlık duyma yarışında olmaları başka türlü nasıl açıklanabilir? İşte bu yüzden, ülkelerin ve toplumların askeri ve ekonomik olarak kendilerini koruyabilme olanakları var iken, kültürel olarak kendilerini söz konusu bombardımandan koruyabilme olanakları çok sınırlıdır.

Avrupa Birliğine üyelik ve küreselleşme sürecinde, küresel düzeydeki kültürel dilsel saldırı iki boyutludur ve ulusal diller ve kültürler adeta çift yönlü kısıkaç altındadır.

Küyerelleşme (*glocalization*) olarak adlandırılan süreçte, ulusal kültürel, sosyal, dilsel

değerler bir yandan küresel düzeyde yukarıda belirtilen bombardıman altında iken; diğer yandan, yerel düzeyde etnik azınlıkların dilsel kültürel haklarına vurgu yapılarak ulusal dilin ağırlığı ve etkinliği aşınmaya uğratılmakta ve böylelikle ulusal dilin çift yönlü olarak zayıflaması ve etkisizleşmesi sağlanmış olmaktadır.

İnsanların ve toplumların kendilerini yukarıda söz konusu edilen kültürel bombardımana karşı koruyabilmelerinin tek yolu; İngilizce diliyle kodlanmış ve bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutları olan söz konusu kültürel kitle iletişim bombardımanına karşı aynı mükemmellikte bir kültürel kod (silah) geliştirebilmektir. Böyle bir kültürel savunma mekanizması geliştirmek çok güç olmakla birlikte imkansız değildir. Halen etkisi altında bulunduğumuz, ancak Avrupa Birliği süreci ile birlikte daha da artacak olan kültürel bombardımana karşı öncelikle konuşulan ana dilin (Türkçe) ülke içinde adeta kutsallaştırılması boyutunda bir toplumsal bilinçlenmenin oluşturulması gerekmektedir. Ancak toplumsal ve ekonomik boyutu olmayan bir bilinçlenme söz konusu olamayacağı için; öncelikle Türkçe'nin bilim, kültür/sanat ve ekonomi dili olması yani tüketilir olması gerekmektedir. Bu konuda top yekun bir ulusal hareketin ve hareketlenmenin oluşması, oluşturulması gerekmektedir. Okullarda öğrencilerin en az İngilizce öğrenme isteği kadar Türkçe öğrenme isteği geliştirilmeli, bilim alanında en az İngilizce makale yazmanın özendirildiği kadar Türkçe makale yazma özendirilmeli; Türkiye'de Türkçe'ye en az İngilizce kadar bir bilim dili olarak değer verilmeli ve saygınlık gösterilmelidir. Ekonomi alanında marka isimleri ve sembollerinde mutlaka Türkçe marka ve isimlere önem ve öncelik verilmelidir. Kültür, sanat alanlarında ve sinema ve televizyon gibi kitle iletişim alanlarında Türkçe diline, dilsel ve kültürel kodlara sembollere ağırlık veren bir kültür ve sanat pazarı oluşturulmalı ve bu ürünlerin tüketilmesine önem ve öncelik verilmelidir. Her düzeyde eğitim dili mutlaka Türkçe olmalı, yabancı dille eğitim-öğretimden vaz geçilmelidir; yabancı dille öğrenim kültürel sömürgecilik gönüllü kabulü demektir. Ancak bunun yanında öğrencilerin en az bir yabancı dil, büyük bir olasılıkla İngilizce öğrenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca dünyada en yaygın bilim dilinin İngilizce olmasından dolayı, özellikle akademik düzeyde yabancı dil öğrenimine özel bir önem ve öncelik verilmelidir.

5. SONUÇ

Bu makalede ağırlıklı olarak Avrupa Birliğine üyelik süreci ile birlikte artan ve süreç ilerledikçe daha da artacak olan sosyo-kültürel alandaki olumsuz hatta yıkıcı sonuçlar doğurabilecek olan etkilere dikkat çekilmiştir. Özellikle dil alanında tutucu hatta ideolojik mülahazalar olarak yorumlanabilecek uyarılar aslen her türlü mülahazanın üstünde toplumsal

kimliğin var oluşu sorunu olarak ele alınmalıdır. Çünkü dil sosyo-kültürel var oluşun, kimliğin en belirgin ifadesi, sembolüdür. Bir toplumun yaşamında dil bir unsur olarak ortadan kalktığında ya da değiştiğinde toplumun da ortadan kalkması ya da tamamen başka bir biçime dönüşmesi söz konusu olabilir. Dolayısıyla dil sadece bir sosyo-kültürel sembol olmanın da ötesinde, toplumsal yaşamın toplumsallığının ya da toplumsal olarak var oluşunun ta kendisidir. Küreselleşme ve Avrupa Birliğine üyelik sürecinde ortaya çıkabilecek olan değişikliklerin en önemlisi ve en dikkat edilmesi gerekeni sosyo-kültürel alanda özellikle dilsel alanda olan değişiktir. Avrupa Birliğine üyelik süreci dolayısıyla oluşacak dilsel-kültürel değişikliklerin yıkıcı etkilerine karşı toplumsal düzeyde gereken duyarlılık gösterilmeli; üyelik sürecinde giderek artacak olan, kültürel-dilsel bombardımana karşı çok zor ancak mümkün olan toplumsal duyarlılık ve savunma mekanizması oluşturulmalı ve geliştirilmelidir. Aksi halde ekonomik olarak daha güçlü olmakla birlikte kültürel kimlik açısından yok olmuş olan ve tarihte örnekleri çokça görülen uluslardan ve haklardan birisi olabiliriz.

Bu makaleden, Avrupa Birliğinin ülkemizi bölmek istediği ve bundan dolayı Avrupa Birliğine karşı durulması gerektiği gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Avrupa Birliği süreci ve küreselleşme yapısı gereği yerel ve ulusal özellikleri öğütücü ve tasfiye edici bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca bu süreç Avrupa Birliğinin patronu denilebilecek Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkeler için de geçerlidir ve Türkiye için söz konusu olan riskler bu ülkeler için de söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla yukarıda değinilen kültürel bombardımandan kaçınmak ya da bu bombardımana karşı kendini savunmak çok fazla mümkün görünmemektedir. Ancak kültürel anlamda çok hassas bir şekilde oluşturulmuş kültürel ve savunma ve direniş stratejisi ve mekanizması oluşturulabilirse, sosyo-kültürel kimliğin korunması mümkün olabilir.

Kaynakça:

- Aydoğan, Metin. 2002. *Avrupa Birliğinin Neresindeyiz? Tanzimattan Gümrük Birliğine*, Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- Milward, Alan S. 2005. "Bütünleşmenin Baharı," Ed: P. Gowan, P. Anderson, *Avrupa Sorunu: Avrupa Ne Avrupalı Kim?* Aykırı Yayıncılık Güncel Dizisi, İstanbul.
- Smith, Anthony D. 2005. "Ulusal Kimlik ve Avrupa'nın Birleşme Fikri," Ed: P. Gowan, P. Anderson *Avrupa Sorunu: Avrupa Ne Avrupalı Kim?* Aykırı Yayıncılık Güncel Dizisi, İstanbul.
- Sarp, Aydilge. 2004. "Avrupa Birliği Kültür Politikaları," *Eurozine*, www.eurozine.com.

Wallace, William. 2005. "Kurtuluş mu, Geri Çekilme mi? Batı Avrupa'da Ulus Devlet, 1945-93," Ed: P. Gowan, P. Anderson *Avrupa Sorunu: Avrupa Ne Avrupalı Kim?* Aykırı Yayıncılık Güncel Dizisi, İstanbul.

Ed: P. Gowan, P. Anderson *Avrupa Sorunu: Avrupa Ne Avrupalı Kim?* Aykırı Yayıncılık Güncel Dizisi, İstanbul.